39e jaargang

Nummer **359** - Mei 2026

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

Bevrijding

De laatste tijd weten mensen de collectie Enschede in WO2 (secondworldwar.nl) steeds vaker te vinden, wanneer er bijvoorbeeld op zolder papieren worden gevonden die nog uit de Tweede Wereldoorlog komen. Dit levert geregeld interessant materiaal op.

Vervolg op **Pagina 3**

Een meisje met een kinderwagentje staat op de Gronausestraat te kijken naar het transport van de voertuigen van het 1st Canadian Armoured Carrier Regiment op juni 1945. Deze Canadese eenheid zat na de bevrijding enkele maanden ingekwartierd in Enschede.

Bron: **1st CACR archief.**

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker
Deze gratis en interactieve digitale nieuwsbrief van de Historische Sociëteit verschijnt tien keer per jaar.
www.shsel.nl

Redactie 'n Hoesbreef
Ilse van Heerwaarden
Wim Corduwener
hoesbreef@gmail.com
Vorige nummers van 'n Hoesbreef kunt u hier downloaden.

Secretariaat
Frits Barelds
Gareelhoek 39,
7546 MV Enschede. 06 250 860 17
secretaris@shsel.nl

'n Sliepsteen
Contribuanten ontvangen vier keer per jaar ons historisch blad 'n Sliepsteen.
Redactie:
Jan Brummer, 06 2412 02 06
of janbrummer@shsel.nl

Ons documentatiecentrum is te raadplegen in Prismare, ruimte 1.07. Roomweg 167 op **woensdag- en vrijdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur**.

De Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker heeft bij de belastingdienst de status van culturele ANBI. Dat betekent dat een gift aan de Sociëteit voor 125 procent kan worden afgetrokken van de inkomstenbelasting en voor 150 procent van de vennootschapsbelasting.
Een ANBI is een algemeen nut beogende instelling.
Onze Historische Sociëteit mag zich culturele ANBI noemen omdat we een instelling zijn die voor minstens 90 procent actief is op cultureel gebied.

▲ *Tim Overdiek schrijver-onderzoeker en voormalig NOS-journalist bracht een indrukwekkend avondprogramma.*

Sociëteit houdt de geschiedenis levend

Dinsdagavond 21 april was auteur Tim Overdiek te gast bij de sociëteitsavond van de SHSEL. Hij schreef het boek 'Zwijgende vaders'.
Zijn vader was een van de mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog te werk werden gesteld bij de arbeitseinsatz en daar zoals zo velen, nooit over sprak. Overdiek deed daarom onderzoek en vertelde over zijn bevindingen.

De Ontmoetingskerk was met zo'n zeventig bezoekers weer goed gevuld deze avond. Weer blijkt hoe gewild de sociëteitsavonden van de SHSEL zijn. Allemaal bezoekers die vooral meer willen weten over de geschiedenis van Enschede.
Muisstil was het tijdens het indrukwekkende verhaal dat Overdiek vertelde. Het begon met de zoektocht naar wat zijn vader was overkomen tijdens zijn tewerkstelling maar al snel bleek dat niet alleen zijn vader een van de zwijgers was maar veel meer dwangarbeiders spraken nooit over hun ervaringen vanaf het moment in 1943, dat zij naar een Duitse fabriek in Kreveld werden vervoerd.
Het boek is een eerbetoon aan de Nederlanders die dit is overkomen. Een vrij onbekend stukje van onze geschiedenis heeft weer meer bekendheid gekregen.

Dat er behoefte is aan meer kennis van de geschiedenis blijkt wel uit de grote belangstelling voor de sociëteitsavonden die de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker organiseert.

Om alvast te noteren; de volgende is op **3 september**. De link naar de website is: www.shsel.nl

Annelies Futselaar
Voorzitter

Bevrijding

Vervolg van Pagina 1

Zo kwamen er uit nalatenschap een aantal nummers van het Mededelingenblad van de Nederlandse Hervormde Gemeente Enschede uit april en mei 1945. In het nummer van 7 april 1945 stond het volgende artikel over de bevrijding van Enschede. Voor de leesbaarheid is de spelling van de woorden aangepast naar de huidige schrijfwijze.

Pasen 1945

Na vijf jaren vol verschrikking is over onze stad de bevrijding gekomen.

Geen woord is bij machte uitdrukking te geven aan de storm van gevoelens, welke op deze eerste Zondag van Pasen door ons heen zijn gegaan. Het was te groot om het te bevatten. Nog nimmer hebben voor ons de grootste vreugde en de diepste smart zo dicht bijeen gelegen. Want nog eenmaal is in onze harten opgeweld al het leed en verdriet van de laatste vijf jaren.

Het grote leed van gevangenissen en concentratiekampen, gijzeling en foltering, razzia's en deportaties, de angst van de ondergedokenen zonder papieren en de angst voor bombardementen – het balde zich alles tezamen tot een grote brok leed, te zwaar om te dragen. En nu is het, dat tenminste voorbij. Deze bevrijding is meer dan het terugverkrijgen van de vrijheid, zij is bevrijding van gruwzaam leed en bitter bitter onrecht.

Wij weten, dat de eerste vreugde luwen zal en dat nieuwe zorgen zullen komen, maar welk een voorrecht dit ogenblik der bevrijding te hebben mogen beleven.

Wanneer iets de vreugde verduisterd heeft dan wel de gedachte aan hen, voor wie de bevrijding te laat gekomen is. Dat wij in de algemene vreugde de deernis met hen en hun nabestaanden niet mogen vergeten.

Op de vooravond van de bevrijding slechts weinige uren voor de geallieerde troepen onze stad binnenrukten, vielen onder de handen van de Gestapo twee voortreffelijke mannen die behoorden tot onze gemeente, Jan Bosch en Gerard Rutgers. Velen zullen de eerste gekend hebben als voorzitter van Evangelie en Vrijheid, de laatste door zijn kerkewerk in Lonneker, maar weinigen zullen weten welk een prachtig werk beide mannen, onder de stuwende leiding van Bosch, voor de vrijheid en de toekomst van hun land en volk hebben gedaan. Wie hun onverschrokken geest en hun nobel karakter hebben gekend en zich nu verdiepen in wat met hen is gebeurd, staren in een luguber duister, dat hen verbijstert en zeer ontstelt.

Zij stierven tussen Goede Vrijdag en Pasen, het Kruis en de Opstanding. Wij staan opnieuw bij een krijs. Dat de hunnen en wij allen mogen leven uit het geloof aan de opstanding, de overwinning van het leven op de dood.

Dominee D. Oosten.

▲ *Op 1 april 1945 rijden Britse troepen van de Guards Armoured Division door de Langestraat tijdens de bevrijding van Enschede.* Foto **Henk Brusse**

◀ *Kort na de bevrijding bewoners van de Groen van Prinsterenlaan 35 samen met Britse soldaten van het 1st Battalion Royal Norfolk Regiment.*

Bron
Collectie Enschede in WO2

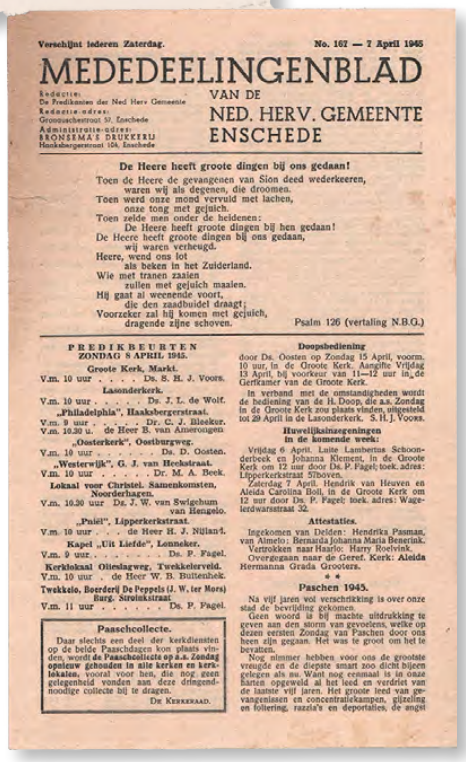

Verschijnt iedereen Zaterdag. No. 167 — 7 April 1945

MEDEDEELINGENBLAD
VAN DE
NED. HERV. GEMEENTE
ENSCHEDE

Redactie: De Predikanten der Ned. Herv. Gemeente
Redactie-adres: Gronausestraat 57, Enschede
Administratie-adres: BRONSEMA'S DRUKKERIJ Hanekbergerstraat 104, Enschede

De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan!

Toen de Heere de gevangenen van Sion deed wederkeeren,
waren wij als degenen, die droomen.
Toen werd onze mond vervuld met lachen,
onze tong met gejuich.
Toen zeide men onder de heidenen:
De Heere heeft groote dingen bij hen gedaan!
De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan,
wij waren verheugd.
Heere, wend ons lot
als beken in het Zuiderland.
Wie met tranen zaaien
zullen met gejuich maaien.
Hij gaat al weenende voort,
die den zaadbuidel draagt;
Voorzeker zal hij komen met gejuich,
dragende zijne schoven.

Psalm 126 (vertaling N.B.G.)

PREDIKBEURTEN
ZONDAG 8 APRIL 1945.

Groote Kerk, Markt.
V.m. 10 uur . . . . Ds. S. H. J. Voors.

Lasonderkerk.
V.m. 10 uur . . . . . Ds. J. L. de Wolf.

„Philadelphia", Haakbergerstraat.
V.m. 9 uur . . . . . Dr. C. J. Bleeker.
V.m. 10.30 u. de Heer B. van Amerongen

„Oosterkerk", Oosthuizerweg.
V.m. 10 uur . . . . . Ds. D. Oosten.

„Westerwijk", G. J. van Heekstraat.
V.m. 10 uur . . . . . Dr. M. A. Beek.

Lokaal voor Christel. Samenkomsten, Noorderhagen.
V.m. 10.30 uur Ds. J. W. van Swigchum van Hengelo.

„Pniël", Lipperkerkstraat.
V.m. 10 uur . . . de Heer H. J. Nijland.

Kapel „Uit Liefde", Lonneker.
V.m. 9 uur . . . . . Ds. P. Fagel.

Kerklokaal Glanerbrug, Twekkelerveld.
V.m. 10 uur . de Heer W. B. Buitenhek.

Twekkelo, Boerderij De Peppels (J. W. ter Moers) Burg. Stroinkstraat.
V.m. 11 uur . . . . . Ds. P. Fagel.

Paascollecte.

Daar slechts een deel der kerkdiensten op de beide Paaschdagen kon plaats vinden, wordt **de Paascollecte op a.s. Zondag opnieuw gehouden in alle kerken en kerklokalen**, vooral voor hen, die nog geen gelegenheid vonden aan deze dringend-noodige collecte bij te dragen.

DE KERKRAAD.

Doopsbediening

door Ds. Oosten op Zondag 15 April, voorm. 10 uur, in de Groote Kerk. Aangifte Vrijdag 13 April, bij voorkeur van 11—12 uur in de Gerftamer van de Groote Kerk.

In verband met de omstandigheden wordt de bediening van de H. Doop, die a.s. Zondag in de Groote Kerk zou plaats vinden, uitgesteld tot 29 April in de Lasonderkerk. S. H. J. VOORS.

Huwelijksinzegeningen in de komende week:

Vrijdag 6 April. Luite Lambertus Schoonderbeek en Johanna Klement, in de Groote Kerk om 12 uur door Ds. P. Fagel; toek. adres: Lipperkerkstraat 57boven.

Zaterdag 7 April. Hendrik van Heuven en Aleida Carolina Boll, in de Groote Kerk om 12 uur door Ds. P. Fagel; toek. adres: Wagenbergwarsstraat 32.

Attestaties.

Ingekomen van Delden: Hendrika Pasman, van Almelo: Bernarda Johanna Maria Besselink. Vertrokken naar Haarlo: Harry Roelvink.

Overgegaan naar de Geref. Kerk: **Aleida Hermanna Grada Grootens.**

* *

Paschen 1945.

Na vijf jaren vol verschrikking is over onze stad de bevrijding gekomen.

Geen woord is bij machte uitdrukking te geven aan den storm van gevoelens, welke op dezen eersten Zondag van Paschen door ons heen zijn gegaan. Het was te groot om het te bevatten.

Nog nimmer hebben voor ons de grootste vreugde en de diepste smart zoo dicht bijeen gelegen als nu. Want nog eenmaal is in onze harten opgeweld al het leed en verdriet van de laatste vijf jaren. Het groote leed van gevangenissen en concentratiekampen, gijzeling en foltering, razzia's en deportaties, de angst

▲ *Van links naar rechts achter de sociëteitskraam: koningin Máxima, Marga Kleinenberg, Rita van de Wetering en natuurlijk koning Willem-Alexander.*
Foto **Harry van der Sleen**

De Historische Sociëteit timmert aan de weg op Koningsdag

▶ Op Koningsdag 27 april was de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker aanwezig met een kraam in de Langestraat.

Voor de kinderen tot 8 jaar hadden we een grabbelton waar ze na het beantwoorden van drie vragen in mochten grabbelen. Dit was een groot succes.

Aan belangstelling geen gebrek. Er kwam zelfs hoog bezoek. Dat Willem-Alexander belangstelling heeft voor geschiedenis is bekend, hij is immers afgestudeerd historicus. Maar ook Máxima was zeer geïnteresseerd.

Op **7 juni** staan we op de zomermarkt van het Hogeland bij de velden van de Tubanters aan de Olympialaan 20.

Prismare houdt op **27 juni** een open dag met allerlei activiteiten.

Ook hier zijn we weer aanwezig. We brengen tijdens deze dag onder andere de etsen van Anton Reuvers onder de aandacht.

Mocht er in jullie buurt een braderie, zomermarkt of iets dergelijks worden gehouden laat het ons weten. Wellicht kunnen we ons daar ook presenteren.

Herman van de Pieterman

Jaarlijkse herdenking struikelstenen

▶ In Enschede worden sinds 2012 jaarlijks een aantal struikelstenen gelegd. Een werkgroep doet onderzoek naar de gegevens van nazislachtoffers. In totaal zijn er gedurende de Tweede Wereldoorlog bijna 900 mensen weggevoerd uit Enschede. In de komende jaren wil de werkgroep voor elk van deze slachtoffers een struikelsteen leggen.

Op zondag 10 mei om 11.00 uur staat de Stichting Levend Verleden Oost-Nederland in de burgerzaal in het gemeentehuis van Enschede stil bij de slachtoffers van het naziregime, waarvoor in het afgelopen jaar een struikelsteen is gelegd.

De inloop is vanaf 10.30 uur. Kinderen van de openbare basisschool Molenbeek uit Boekelo zullen gedichten voorlezen en er is een muzikale bijdrage van leerlingen van Het Stedelijk locatie Kottenpark.

U bent van harte welkom om bij deze bijeenkomst aanwezig te zijn. We verzoeken u om uw aanwezigheid van tevoren aan te melden door een e-mail te sturen naar: bijeenkomst@stolpersteine-enschede.nl

Meer informatie is te vinden op: stolpersteine-enschede.nl

Suikerzakjes van weleer: De HEMA

Door **Rita van de Wetering**

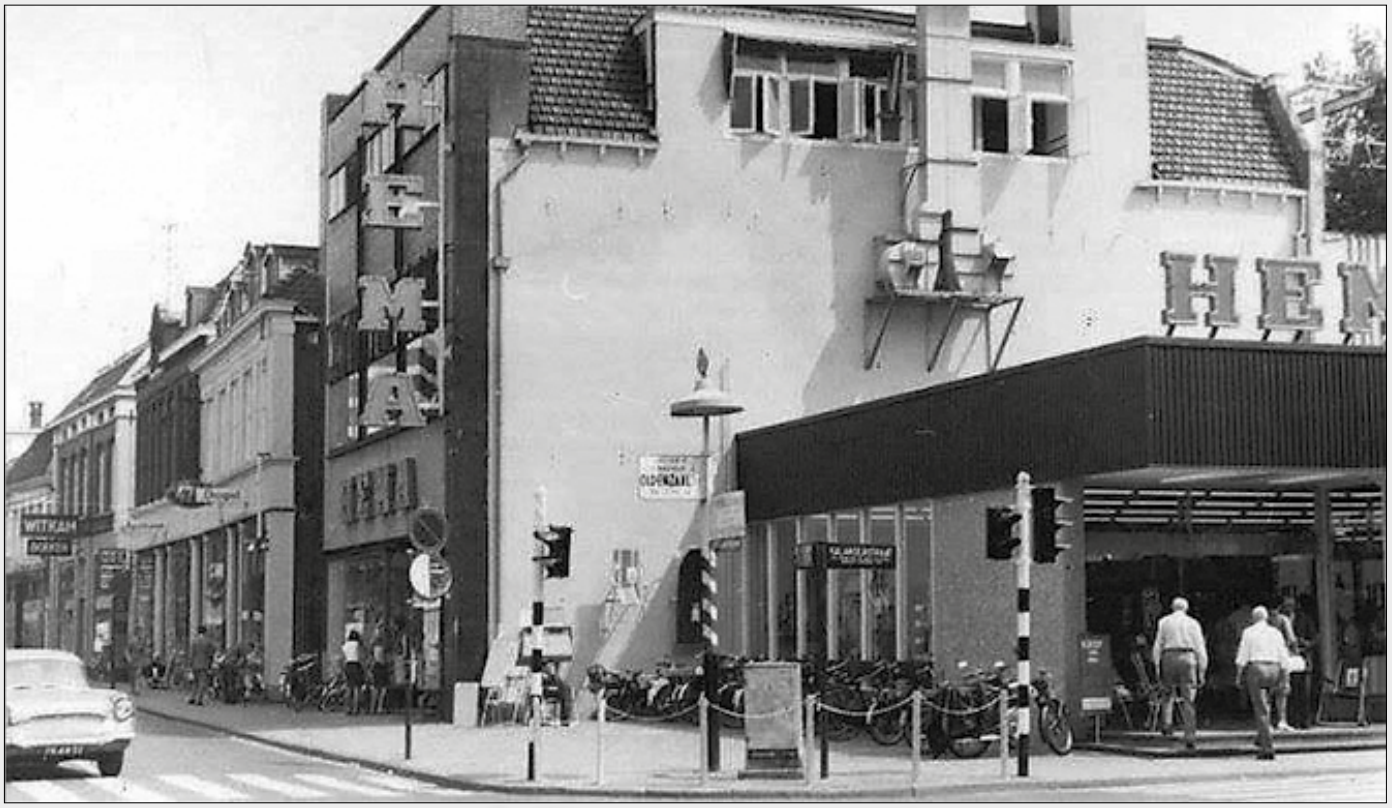

▲ *HEMA-filiaal aan de Klomp rond 1967.*

Zeg je HEMA dan zeg je rookworst, maar de HEMA is zoveel meer dan dat. Op 4 november 1926 opent in de Amsterdamse Kalverstraat de eerste vestiging van de Hollandsche Eenheidsprijzen Maatschappij Amsterdam, oftewel HEMA, haar deuren.

Al snel volgen er meer filialen en in november 1932 krijgt Enschede een vestiging aan De Klomp, alwaar het gedurende 83 jaar een vertrouwd beeld in het stadscentrum zal zijn. Kenmerkend voor de HEMA is dat men er in eerste instantie alleen producten voor eenheidsprijzen verkoopt: 10, 25 en 50 cent. Vanaf 1928 worden de eenheidsprijzen uitgebreid met 75 cent en 1 gulden. Met als achterliggende gedachte de beste kwaliteit voor de laagste prijs, is er van ieder soort artikel maar één variant verkrijgbaar. In 1969 wordt er voor het eerst een artikel verkocht met een verkoopprijs van 100 gulden. Omdat de kassa's in die tijd nog niet op zulke hoge bedragen zijn ingesteld, moet de caissière het bedrag in twee delen aanslaan: *f* 99,- en *f* 1,-. Daar waar de Bijenkorf zich richt op de rijkere bovenlaag, wordt de HEMA opgezet als een warenhuis voor de lagere sociale klassen en arbeidersgezinnen. Wanneer er in 1929 een economische crisis ontstaat, kiest ook de hogere sociale laag voor de HEMA, al wil men er liever niet worden gezien. Gelukkig doet de HEMA in die tijd al aan thuisbezorging en, in tegenstelling tot de bestelwagens van de Bijenkorf, ontbreekt op de wagens van de HEMA de winkelnaam en het logo.

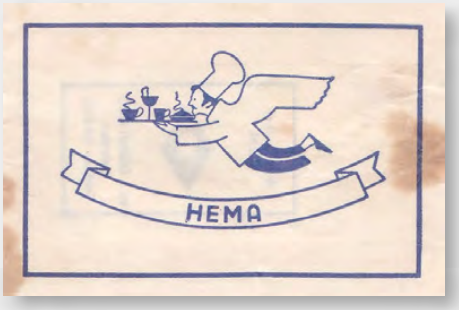

GEVRAAGD:
Nette Juffrouw
voor buffet, boven 18 jaar.
Schriftelijk of mondeling te
vervoegen bij den Lunchroom-
Chef N.V. HEMA, ENSCHEDE.

▲ ***Toen de HEMA in 1926 begon met een lunchroom was vrouwelijke bediening in die tijd heel ongebruikelijk. Bovendien ging de 'gewone' man niet naar een restaurant; daar was geen geld voor. Maar tot ieders verbazing werd HEMA's lunchroom een revolutionair succes. Met het serveren van koffie en een volledige warme maaltijd, maakte HEMA het voor miljoenen Nederlanders mogelijk om voor het eerst in hun leven uit eten te gaan.***

Wanneer de Tweede Wereldoorlog uitbreekt vlucht het merendeel van de uit voornamelijk Joden bestaande directie naar het buitenland. Joodse filiaalchefs worden in september 1940 vervangen en in februari 1941 wordt door de Duitsers een zaakwaarnemer voor de HEMA aangesteld. Deze heeft als taak het bedrijf 'jodenvrij' te maken. De zittende directie tekent waar mogelijk een onmisbaarheidsverklaring om personeel verplicht werk in Duitsland te besparen. Na de Tweede Wereldoorlog groeit HEMA uit tot een winkel voor de brede middenklasse. Ook een lunchroom ontbreekt niet. En wat te denken van de beroemde HEMA-tompouce die tijdens Koningsdag gretig aftrek vindt.

In 2015 verhuist de HEMA naar een nieuw, modern pand aan het Van Heekplein. Voor veel Enschedeers is dit wel even wennen, maar ze blijven de HEMA trouw, al was het alleen al voor de rookworst.

Het Bouwhuistunneltje

▲ *Een muurschildering op de plaats van het vroegere Bouwhuistunneltje. Rechts de in 1866 gebouwde Twekkelertunnel, beter bekend onder 'Bouwhuistunneltje'. Het was een belangrijke verbinding tussen de Parkweg en het Twekkelerveld. Maar begin 1992 werd het Bouwhuistunneltje volgestort met zand en vervolgens dichtgemetseld om definitief te verdwijnen onder het talud van de spoorlijn Enschede - Hengelo.*

▶ Twee jaar geleden hebben wij ons vanuit de Historische Sociëteit actief ingespannen om ter hoogte van het oude Bouwhuistunneltje een stukje geschiedenis van dit tunneltje zichtbaar te maken.

Een muurschildering in het talud van het nieuwe fietspad tussen Enschede en Hengelo ongeveer ter plaatse van het vroegere tunneltje. Leuk idee en het stadsdeel vond dat ook. Een mooie foto van de stoomtrein die uit het tunneltje komt is opgeduikeld en een paar gesprekken gevoerd over ideeën voor een uitwerking. Het leek iets moois te worden. Helaas, er bleek uiteindelijk geen geld voor uitvoering. Soms gaat het zo. Jammer maar helaas. Gestorven in schoonheid! Het fietspad is intussen al een jaar open.

En dan vanuit het niets, zonder terugkoppeling naar de initiatiefnemers, blijkt er twee jaar later een prachtige muurschildering in de maak te zijn. Helemaal top natuurlijk. Maar wel slordig in onze richting dat wij er mee verrast worden.

Dick Buursink

In herinnering

Met het overlijden van Jan Zwiggelaar is er een bijzonder mens heengegaan. Als Jan ergens verscheen was hij ook echt aanwezig. Hij kon vaak prachtig mooie verhalen vertellen waarbij menigeen aan zijn lippen hing. Door zijn uitgesproken mening en tikkeltje eigenwijsheid, was hij niet altijd even makkelijk in de omgang. Maar hij was altijd oprecht en recht-door-zee.

Binnen de SHSEL was Jan zeer gewaardeerd. Hij is jarenlang bestuurslid geweest en was ook lang betrokken bij de Loakstenen- en begraafplaatsencommissie.

Jan heeft gevoel voor geschiedenis. Als een gietijzeren deur van een antieke bakoven aan de Aamsveenweg gestolen blijkt, doet-ie een oproep in Tubantia. Prompt biedt iemand zo'n deurtje aan. Dat wordt gebruikt in de gerestaureerde bakoven bij bezoekerscentrum/lös hoes Lammerinkswönner in het Ledeboerpark (2004).

Voor de SHSEL heeft hij bovendien menig steenhouwersklus verricht. Vooral op het Boerenkerkhof heeft Jan veel gedaan en daar menige grafzerk gerestaureerd. Zo restaureert Jan de grafsteen van Benjamin Willem Blijdenstein, grondlegger van De Twentsche Bank, een van de voorlopers van de ABN. Verder heeft hij een aantal mooie gedenkstenen en markestenen vervaardigd.

Hij krijgt bijzondere opdrachten. Beitelt een gedenksteen voor de Enschedese stadsbrand (1862) op het Van Heekplein, maakt een plaquette met Gerrit Jan van Heek aan 'het huis met de hoge stoep' en hakt een herdenkingspaal voor het geruimde Joodse kerkhof aan de Molenstraat. Hij restaureert een beeld van Ubbo Scheffer in Hengelo. Het kalkstenen kunstwerk van 8000 kilo, met communicatie als thema, komt van de gesloopte telefooncentrale en verhuist naar Klein Driene (2016).

Zijn ouders liggen op de Oosterbegraafplaats in Enschede. De familie heeft daar een koopgraf. Vader Johan kwam onder een ruwe kei, moeder Stien kreeg een zwart-granieten zerk. Jan wil eenzelfde steen als moeder. Die bestelt hij zelf. "Dat kun je beter bij leven doen dan dat anderen er iets lelijks opzetten", zegt hij (2016).

Jan draagt een hoed mét veertje in de zwarte kist. Bovenop komen zijn hamers en beitels. De zoons John, wereldwijd steenhandelaar, en Jeoffrey zorgen voor de finishing touch in graniet. Zodra de 6 van het jaartal in de zerk staat, sluiten die meteen de grafkelder.

Zijn aanwezigheid zal ook bij de SHSEL zeer gemist worden en er zal beslist nog vaak over hem worden gesproken.

Geert Bekkering en
Harry van der Sleen

Broekheurnerpaal

▲ *Zaterdag 18 april j.l. heeft de Loakstenencommissie samen met Arfgood Buurse een informatiebordje geplaatst bij de Broekheurnerpaal. Dit is een markepaal op de voormalige grens van de Usselermarke en de Buursermarke.*
Zie ook: https://www.shsel.nl/commissies/loakstenen-en-begraafplaatsen-commissie/markestenen-kaart/

Foto's **Harry van der Sleen**

Een geslaagd bezoek

▶ Direct na de bevrijding op 1 april 1945 vestigde zich het Militair Gezag in onze stad in een pand aan de M.H. Tromplaan 12. Dit was het dagelijks bestuur van de bevrijde delen van Nederland dat optrad namens de regering in Engeland.

Eén van de leden van deze 'Townmajor' was de Canadees Edward (Ted) Martin.

Op 10 april jl. bezochten zijn zoon Richard en echtgenote Elisabeth samen met een vriendin Hilda van Walraven – haar ouders emigreerden lang geleden naar Canada – Enschede.

Een goede kennis van hen, oud Enschedeër Harry Assen en ik hebben hen rondgeleid en we bezochten o.a. de graven van de tijdens de Tweede Wereldoorlog omgekomen militairen op de Oosterbegraafplaats, het Volkspark, de Synagoge en de Calicotstraat waar tijdens de oorlog veel huizen, waaronder die van de familie Assen, werden gebombardeerd.

Later op de middag bezochten we de wijk Roombeek. Aansluitend hebben ze bij Prismare kennis gemaakt met enkele bestuursleden en vrijwilligers van onze Société.

Ze waren oprecht geïnteresseerd en onder de indruk van hetgeen ze gezien en gehoord hadden.

Jan Brummer

▶ *Het drietal op de Oosterbegraafplaats: Hilda van Walraven, Elizabeth en Richard Martin.*

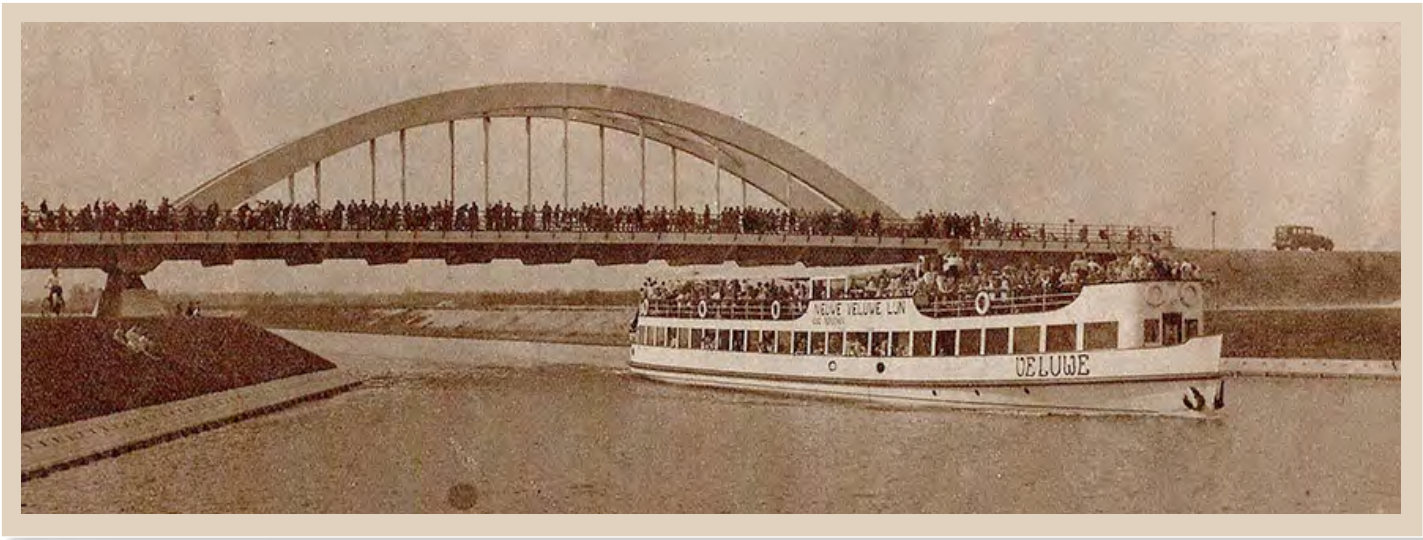

▲ *Een foto uit Eigen Erf van 1936: de boot 'Veluwe' van de veerdienst Amsterdam - Harderwijk vaart over het Twentekanaal.*

Negentig jaar geleden: opening Twentekanaal

▶ "Vijftigduizend meter kanaal gereed" zo schrijft het weekblad 'Eigen Erf' in haar editie van 15 mei 1936, boven het artikel over de opening van Twentekanaal:
"Vanaf 6 mei 1936 zal Twente niet alleen meer 'Het land van katoen en heide' genoemd mogen worden. Daaraan moet thans het element 'water' worden toegevoegd, nu de voltooiing van het Twentekanaal op dien datum een feit is geworden. Wel zijn de officiële openingsplechtigheden verschoven tot begin Augustus, wanneer de Enschedésche haven geheel gereed zal zijn, doch dit wil niet zeggen, dat voor de ingebruikname geen belangstelling heeft bestaan. Het tegendeel was het geval.

Voornamelijk is dit te danken aan het Gemeentebestuur van Enschedé, dat speciaal de schooljeugd bij dit bijzondere feit betrokken heeft. Ca. 10.000 kinderen, leerlingen van diverse scholen, werden in de gelegenheid gesteld een tochtje op het kanaalgedeelte haven Enschede tot aan de sluis bij de Waarbeek vice versa te maken. Hiervoor was een boot van den dienst Amsterdam - Harderwijk, de 'Veluwe', welke aan rond 1.500 kinderen plaats bood, gecharterd.

Zoo heeft Jong-Twente contact gevonden met het Twentekanaal, waarvan het, naar men mag hopen, als het geslacht der toekomst, zijn profijt zal hebben."

Oproep: verhalen over kleding

▶ Voor een opdracht voor onze studie aan de Radboud Universiteit, werken mijn medestudenten en ik aan een project voor het Nederlands Openluchtmuseum.

Hiervoor zijn wij op zoek naar verhalen achter kledingstukken. We zoeken hierbij specifiek naar kleding van na 1950 die de diversiteit van Nederland weergeeft. Voor ons project zijn we onder andere op zoek naar kledingstukken die een speciale betekenis voor mensen hebben. Dit betreft zowel hedendaagse kleding als kleding van vroeger. We zouden daarnaast graag interviews afnemen over de oorsprong van de kledingstukken bij de geïnteresseerden, zodat we het verhaal van de kledingstukken centraal kunnen zetten.

Kortom, we zoeken naar mensen die een interessant kledingstuk (met een persoonlijk verhaal) hebben en geïnteresseerd zouden zijn om mee te doen aan ons onderzoek. Het kledingstuk zelf hebben wij hier niet per se voor nodig maar het interview zal uiteindelijk in het archief van het Openluchtmuseum terechtkomen. Zijn er mensen binnen uw sociëteit die interesse hebben om mee te doen? Als u nog vragen heeft, stelt u die gerust.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Natalie Smit
Student Radboud Universiteit
natalie.smit@ru.nl

▲ *De in 2020 gerestaureerde poort van de stadsbegraafplaats aan de Espoortstraat.*
Foto **Harry van der Sleen**

Stadsarchief Enschede

▶ Op 15 en 29 april hebben ca. 15 vrijwilligers van de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker het Stadsarchief van Enschede bezocht en daar de cursus 'Hoe raadpleeg ik het Stadsarchief van Enschede' gevolgd.

Het Stadsarchief is gevestigd in het Stadhuis aan de Langestraat 24 en is geopend op afspraak. U kunt bellen met 053 481 8823 of e-mailen naar: stadsarchief@enschede.nl.

De eerste middag hebben wij een presentatie gehad alsmede een rondleiding door het archief.

Op 29 april hebben wij uitleg gehad over de site www.erfgoedenschede.nl.

Zeker de moeite waard om deze site ook eens te bezoeken als u meer wilt weten over het Stadsarchief van Enschede.

Frits Barelds

Schoonmaakochtend stadsbegraafplaats

▶ De stadsbegraafplaats aan de Espoortstraat in Enschede krijgt op **zaterdag 2 mei** een opknapbeurt. Betrokken wijkbewoners organiseren samen met de wijkraad en Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker een gezamenlijke schoonmaakochtend.

Het initiatief is bedoeld om de historische begraafplaats netjes en toegankelijk te houden.

De actie wordt ondersteund door Incluzio Enschede en welzijnsorganisatie Alifa. Vrijwilligers gaan van **10.00 tot 12.30 uur** aan de slag met schoonmaak- en onderhoudswerkzaamheden. De organisatie zorgt voor materialen en na afloop is er een gezamenlijke lunch voor de deelnemers.

Iedereen die wil helpen is welkom. Aanmelden kan via: sigrid@debothoven.nl.

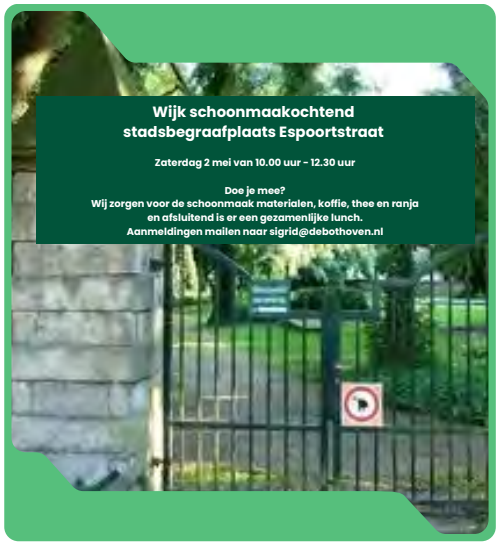

Contactpersonen commissies

▶ **Binnenstadcommissie**
Georges Schafraad
E-mail: schafraad@gmail.com

▶ **Boerderijcommissie**
Han van Beek
E-mail: boerderijcom@shsel.nl

▶ **Documentatiecentrum**
Bart Jansen, tel. 06 3435 45 16
E-mail: jansebart@gmail.com

▶ **Foto- en verhalencommissie**
Jan Breteler
E-mail: fotoverhalen@shsel.nl

▶ **Monumentencommissie**
Ton Völker
E-mail: monumentencom@shsel.nl

▶ **Loakstenen- en begraafplaatsencommissie**
Harry van der Sleen, tel. 053 852 24 94
E-mail: loakstenencom@shsel.nl

▶ **Promotiecommissie**
Bart Jansen, tel. 06 3435 45 16
E-mail: jansebart@gmail.com

▶ **Redactie 'n Sliepsteen**
Jan Brummer, tel. 06 2412 02 06
E-mail: janbrummer@shsel.nl

▶ **Historische Kring Glanerbrug**
Joop Kwakman, tel. 06 1972 32 72
E-mail:
info@historischekringglanerbrug.eu

▶ **Commissie Sociëteitsavonden**
Rita van de Wetering, tel. 06 5112 66 13
E-mail: vdweteringrita@gmail.com

▶ **ICT**
Tjibbe Knol
E-mail: tjibbeknol@shsel.nl

Treffer Textiel begon als handeltje in textiel

▲ *Medewerkers van de expeditie laden een vrachtwagen in de Tubantiastraat in de zomer van 1962.*

▶ In de Tubantiastraat in Enschede begonnen twee broers in 1903 een handeltje in textiel. Later kwam er nog een derde broer in de zaak.

Het bedrijf groeide uit naar een winkel in 'koloniale waren en manufacturen', waar levensmiddelen en textielbenodigdheden te koop waren. Dat deden ze onder de naam Gebroeders Reysoo.

In de loop van de tijd werd de textiel steeds belangrijker en na de Tweede Wereldoorlog ging het bedrijf zich helemaal toeleggen op confectie. Om de pyjama's, beddengoed en overhemden in de markt te zetten werd een merknaam bedacht: Treffer Textiel.

Ter promotie van Treffer Textiel werd die naam op van alles gedrukt; op pennen, luciferdoosjes en ook op suikerzakjes. Helemaal bovenaan op het zakje staat het logo van Gebroeders Reysoo: drie in elkaar verstrengelde ringen, vermoedelijk verwijzend naar de drie broers. De pijl die naar de roos wijst is het logo van Treffer Textiel dat vanaf ongeveer 1950 werd gebruikt. Gezien de opmaak komt het suikerzakje uit de jaren '50.

Treffer Textiel werd in 1965 verkocht aan Nijverdal ten Cate en heeft als merk tot in de jaren '70 bestaan. Op enkele oude tafellakens en pyjama's op zolder na rest er weinig meer van Treffer Textiel, maar veel van de bedrijfsgebouwen staan nog overeind. Zie daarvoor het boek 'Van Beste Boksen tot Treffer Textiel'. En er zijn dus nog suikerzakjes, waarvan ik er zelfs nog eentje heb mét suiker erin! Tsja, die kruideniersmentaliteit zit er vier generaties later nog steeds in.

▲ *Label voor Trefferproducten, circa 1950-1960.*

◀ *Suikerzakje met bovenaan het logo van Gebroeders Reysoo: drie in elkaar verstrengelde ringen.*

Mocht u graag zo'n (leeg) suikerzakje ontvangen: ik heb er nog een paar beschikbaar. Datzelfde geldt voor het boek 'Van Beste Boksen tot Treffer Textiel' voor € 15,-.

Mark Reysoo
markreysoo@live.nl

Onbekend maar niet onbemind

Door **Jan Brummer**

▶ ***Deze keer een foto van een fraai pand waarvan ik geen idee heb waar dit staat of stond.***
Uw reactie graag naar:
janbrummer@shsel.nl

▲ *De foto in het april-nummer van de Hoesbreef heeft nog geen reacties opgeleverd.*

De Museum Fabriek

twente

De maïskolfpijp van Hendrik Tibbe

▶ Tijdens de stadsbrand van 1862 in Enschede brandde de werkplaats van Hendrik Tibbe af. Hij verhuisde naar Missouri (VS), veranderde zijn naam in Henry en werd daar meubelmaker. Tot een boer vroeg of hij van een maïskolf een mooie pijp kon maken.

De pijp werd een groot succes en hij ging over tot het maken van maïspijpen. Uiteindelijk verlieten duizenden maïspijpen de fabriek, vele beroemdheden staan op de foto met maïspijpen uit de fabriek van Hendrik Tibbe. De beroemdste persoon met een maïspijp: Popeye, the Sailorman.

https://www.youtube.com/watch?v=QXuBcxwWXeY

Lonneker Molen 175 jaar

▶ Tijdens de Nationale Molendagen, in het weekend van 9 en 10 mei, staat de 175e verjaardag van de Lonneker Molen centraal.

Ter gelegenheid van dit heugelijke feit wordt op zaterdag **9 mei om 13.00 uur** het boek '175 jaar Lonneker Molen, verleden, heden en toekomst' gepresenteerd. Een goede gelegenheid voor jong en oud om de molen te bezoeken.

In de zomereditie van de Sliepsteen wordt uitgebreid aandacht besteed aan de geschiedenis van deze molen.

No. 2 VERSCHIJNT IEDEREN VRIJDAG 8 APRIL 1927

Van Eigen Erf

GEÏLLUSTREERD FAMILIE WEEKBLAD VOOR OVERIJSEL & DRENTE

ABONNEMENTSPRIJS ... PER WEEK OF ... PER KWARTAAL, BIJ VOORUITBETALING

Kantoren: TER PELKWIJKSTRAAT 6, ZWOLLE TEL. 718 NOORDERHAGEN 52, ENSCHEDE TEL. 1383 POSTREKENING No. 126250

ADVERTENTIEPRIJS ... 30 CENT PER REGEL, BIJ CONTRACT BELANGRIJKE KORTING

AAN DEN ARBEID

▲ *De voorpagina van 'Uit Eigen Erf' van april 1927 met de Lonneker Molen.*

Wat schreef men elkaar een eeuw geleden

▲ *De Markt op een ingekleurde ansichtkaart uit 1929 .*

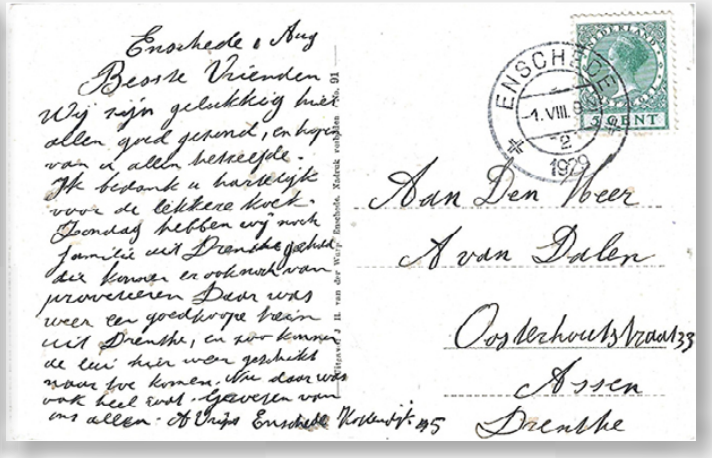
Enschede 1 Aug
Beste Vrienden
Wij zijn gelukkig hier allen goed gezond, en hopen van u allen hetzelfde.
Ik bedank u hartelijk voor de lekkere koek.
Zondag hebben wij ook familie uit Drenthe gehad die konden er ook nog van proveteren Daar was weer een goedkoope trein uit Drenthe, en zoo kunnen de lui hier weer geschikt naar toe komen. Nu daar was ook heel wat. Groeten van ons allen. A Vrijst Enschede Kottendijk 45

ENSCHEDE 1. VIII. 2 1929

Aan Den Heer
A van Dalen
Oosterhoutsvaart 33
Assen
Drenthe

Enschede, 1 Aug
Beste Vrienden Wij zijn gelukkig hier allen goed gezond, en hopen van u allen hetzelfde. Ik bedank u hartelijk voor de lekkere koek. Zondag hebben wij ook familie uit Drenthe gehad die konden er ook nog van proveteren Daar was weer een goedkoope trein uit Drenthe, en zoo kunnen de lui hier weer geschikt naar toe komen. Nu daar was ook heel wat. Groeten van ons allen. A Vrijst Enschede Kottendijk 45

Gedicht van Eitink

▶ De heer Eitink, de man van het TET-boek, was ook een verdienstelijk dichter in de Twentse streektaal.

Tijdens de laatste boekenmarkt van de SHSEL kocht ik een in 1968 verschenen boekje met 32 van zijn gedichten: 'Waorum zo gow vergett'n'.

Jan Brummer

't is Mei

't is Mei, 't is Mei en de natuur,
Dee stekt zich wier in 't brulft'n kleed.
Zee plaant de blaedkes heel sekuur
En plooit de sluiers wied en breed.

Heel statig koomp de jonge broed,
Getooid in bloosempracht,
Duur doezend vöggelkes begroet,
In 't laand dat op heer wacht.

De goal'n straol'n van de zun,
Hoog op 't wolkenpeerd,
Dee tovert streep'n iel en dun
van boaw'n op de eerd.

En wat in 't weenter in heer schoot
Zo veilig hef eröst,
Dat rekt zich oet en – leek het dood
Het zwealt tot alles böst.

Now bleuit de bloom'n wied en zied,
't Is feest in de natuur.
Vuur means en deer de mooiste tied,
Het hele zommer duur.

Daorum der oet naor bos en veald,
Het zommer is zo kot,
Dee maonde bint zo vot eteald,
Griep dit geschenk van God.

't Is Mei, 't is Mei in de natuur,
Wee'j bint, 't is um het eaw'n,
Geneet er van, 't is kot van duur;
't Is o zo kot het leaw'n

Van dwangarbeider tot soldaat

De odyssee van een Twentse jongeman tijdens de Tweede Wereldoorlog.

▶ Een 24-jarige jongeman verlaat in oktober 1944 met zijn jongere broer gedwongen het ouderlijk huis om de stad waar zij wonen te verlaten.

Een bizarre treinreis brengt ze naar nazi-Duitsland, waar zij moeten werken aan de verdedigingslinie: de Westwall.

Deze beproeving wordt gekenmerkt door kameraadschap en nuchtere Twentse moed. Na hun bevrijding melden zij zich als oorlogsvrijwilliger aan bij het geallieerde leger. Na een korte opleiding in Brussel als Pionier der Genie, maken zij de laatste beslissende slag aan de Rijn mee.

Het verhaal wordt afgewisseld met verslagen van geallieerde soldaten die een belangrijk onderdeel vormen in deze geschiedenis.

Het boek is te koop via Bol.com en vanaf 1 mei in de winkel voor € 20,50.

Wim Flokstra

De Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker zoekt een

Betrokken en integere penningmeester (m/v)

Ben jij enthousiast, zorgvuldig en heb je affiniteit met cijfers? Dan ben jij de nieuwe penningmeester die onze Stichting financieel op koers houdt!

Wat ga je doen?
Als penningmeester ben je verantwoordelijk voor de financiële administratie en zorg je dat alles netjes klopt. Je houdt de bankrekeningen bij, verricht betalingen, verzorgt de facturatie en doet de btw-aangifte. Daarnaast stel je jaarlijks de jaarrekening op en ondersteun je het bestuur met financieel advies.

Wat vragen wij van jou?
Enige kennis van of ervaring met financiën of boekhouding
Nauwkeurigheid en integriteit
Beschikbaarheid van gemiddeld een halve dag per week

Wat bieden wij?
Een zelfstandige en verantwoordelijke rol binnen een enthousiaste organisatie, waarin jouw financiële inzicht echt het verschil maakt. Als vrijwilliger krijg je alle ruimte om mee te denken, te adviseren en bij te dragen aan een gezonde financiële basis. Uiteraard zorgt de huidige penningmeester voor een goede overdracht.
Ben jij de penningmeester die wij zoeken of wil je eerst nog meer informatie? Neem dan contact op met ons bestuur via penningmeester@shsel.nl
We maken graag kennis met je!

Lezingen Geschiedenis van Enschede

▶ Vorig jaar hebben we de 700 jaar stadsrechten voor Enschede gevierd. Een jaar waar veel verhalen uit de geschiedenis naar boven kwamen. Een mooie gelegenheid om je nu nog meer te verdiepen in de geschiedenis van Enschede.

De Promotiecommissie van de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker organiseert dit voorjaar weer vier lezingen onder de titel 'De bewoningsgeschiedenis van Enschede en omgeving tot aan de Eerste Wereldoorlog'. Het is een herhaling van de lezingencyclus die we eerder georganiseerd hebben in de periode van 2014 tot 2024.

Het aantal lezingen telt vier bijeenkomsten en wordt gegeven door Dick Schlüter voor de eerste drie lezingen en Geert Bekkering voor de vierde lezing.

De bijeenkomsten worden gehouden in de ontmoetingsruimte atelier 2 in Prismare op de **donderdagavonden 28 mei, 4 juni, 11 juni en 18 juni of 25 juni** (data nog onder voorbehoud) van 19.30-21.30 uur (zaal open vanaf 19.00 uur). De prijs voor de vier lezingen bedraagt € 30,- voor contribuanten van de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker en € 50,- voor niet-contribuanten.

Informatie en opgave bij Bart Jansen, per e-mail jansebart@gmail.com of telefonisch: 06 343 545 16.

U wordt na aanmelding per e-mail geïnformeerd over de definitieve data en de inhoud van de vier lezingen.

Bart Jansen

BLIJF ONZE GESCHIEDENIS *levend houden*

STEUN ONZE HOESBREEF

Beste lezer,

Al geruime tijd brengen wij met veel toewijding onze Hoesbreef uit. Verhalen, inzichten en vergeten geschiedenissen komen tot leven dankzij uw interesse en betrokkenheid.

Om dit werk voort te kunnen zetten, hebben wij uw hulp nodig.

Het samenstellen van elke editie kost tijd, onderzoek en middelen. Met een vrijwillige donatie helpt u ons om deze waardevolle bron van kennis en inspirate blijvend beschikbaar te houden — voor uzelf en voor toekomstige generaties.

Wilt u bijdragen?
Elke donatie, groot of klein, maakt een verschil.

Samen zorgen we ervoor dat geschiedenis niet verloren gaat, maar gedeeld blijft worden.

Ons rekeningnummer is NL37 INGB 00049391 76.
t.n.v. Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker.

WORD ABONNEE OP 'N SLIEPSTEEN

Als u ons blijvend wilt ondersteunen neem dan een abonnement op 'n Sliepsteen voor € 21,95 per jaar en ontvang 4 keer per jaar ons kwartaalblad.

Stuur een e-mail naar **abonnementen@shsel.nl** en wij regelen de rest.

Hartelijk dank voor uw steun!

Met vriendelijke groet,
Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker